

Intervju s reisul-ulemom Husein-ef. Kavazovićem

ZNANJE ALIMA JE SVJETLOST KOJA STALNO OBASJAVA, NEVEZANO ZA VRIJEME I MJESTO

Razgovarala: Senada TAHIROVIĆ
INN Preporod
senada.tahirovic@mediacentar.net

SAŽETAK: U razgovoru povodom objavljivanja 100. broja časopisa *Novi Muallim*, reisul-ulema dr. Husein Kavazović ističe ulogu *Novog Muallima* u očuvanju islamske misli, doprinosu savremenom obrazovanju i povezivanju s globalnim intelektualnim tokovima. Osvrće se i na reformu obrazovnih institucija Islamske zajednice, prilagođavanje programâ potrebama modernog društva, te specifične izazove muslimanske dijaspora, poput očuvanja identiteta i borbe protiv islamofobije. Posebno ističe važnost kritičkog promišljanja tradicije i neprekinutog intelektualnog usavršavanja.

Ključne riječi: *Novi Muallim, islamska misao, obrazovanje, reforma, imami, savremeni izazovi, dijaspora, tradicija*

NOVI MUALLIM: Časopis *Novi Muallim* postao je simbol intelektualnog i pedagoškog rada Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini – s člancima koji su istraživali temeljna pitanja obrazovanja, religije i društva, te postali nezaobilazan izvor za razumijevanje savremenih islamskih perspektiva. Imajući u vidu njegovo naslijeđe, a posebno stotinu izdanja u 21. stoljeću, kako biste Vi ocijenili njegovu ulogu u očuvanju islamske misli i tradicije? Kako vidite njegovu buduću misiju u vremenu kada muslimanske zajednice sve više traže odgovore na izazove savremenosti?

KAVAZOVIĆ: Dozvolite mi da na samom početku čestitam Udruženju ilmijske u Bosni i Hercegovini na ovom lijepom uspjehu i jubileju. Čestitam i svim glavnim urednicima,

koji su stajali na čelu Časopisa tokom njegova publiciranja, kao i svim saradnicima kojih je nemali broj.

Bez sumnje, pojava ovog časopisa bila je potreba koju je Udruženje ilmijske popunilo na najbolji način. Zamišljen kao publikacija koja će odgovoriti na izazove vremena pred kojima se nalazimo, trebao je pomoći da se pisanom riječju odgovori na pojavu novih pedagoških standarda i praksi, ali i da se produbi znanje u oblasti imamske i mualimske službe kod nas. Vremenom je širio područje svoga interesiranja i postao među prvim indeksiranim časopisima u Islamskoj zajednici u Bosni i Hercegovini, što mu je dalo i naučne reference.

Danas ga vidim kao časopis kojeg će njegovi urednici i saradnici

uvijek držati otvorenim za savremenu muslimansku misao koja nastaje na našim prostorima, ali i kao most za povezivanje s intelektualnim ostvarenjima izvan naših granica. Zbog prostora na kojem živimo i odgovornosti koju imamo, bilo bi važno da se neki važniji njegovi radovi objavljuju i na drugim evropskim jezicima (engleskom, njemačkom ili francuskom). Danas to nije toliko teško kao ranije.

Otvorenost *Novog Muallima* za različita strujanja u savremenoj muslimanskoj misli jedan je od imperativa koje vrijeme nalaže. Pred Časopisom je i obaveza prihvatanja značaja i uloge u našem društvu koju je nekada imala *Islamska misao*, a koja nam nedostaje.

NOVI MUALLIM: Nedavno savjetovanje o reformi visokog obrazovanja u Islamskoj zajednici jasno je ukazalo na potrebu za usklađivanjem obrazovnih programa sa savremenim potrebama naše zajednice i društva. Fokus na obrazovanje imama i redefiniciju studijskih programa otvara prostor za promjene koje mogu odrediti budućnost intelektualnog i duhovnog razvoja naše zajednice. Reforma također donosi novi pogled na ulogu obrazovanja u kontekstu savremene Bosne i Hercegovine i šireg evropskog okruženja. Smatrate li da su ostvarene pretpostavke za reformske mjere koje Islamska zajednica mora poduzeti kako bi naše obrazovne ustanove ostale temelj razvoja muslimanske misli i kako bi zadržale svoju relevantnost u savremenom društvu? Kako će ova reforma pomoći imamima i drugim službenicima Islamske zajednice za odgovorno suočavanje s izazovima i potrebama muslimanskih zajednica

u domovini i dijaspori? Konačno, postoji li nešto što još uvijek zahtijeva dodatnu pažnju u ovom procesu?

KAVAZOVIĆ: Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini ima respektabilan broj obrazovnih i naučnih ustanova: medresa, gimnazija, instituta, fakulteta i biblioteka. To je živ organizam, koji se brine o obrazovnim, intelektualnim, duhovnim i kulturnim potrebama naših muslimana i naše vjerske prakse, ali i o neprestanom razvoju naše kulturne i tradicijske posebnosti, koja utiče na naš ukupni identitet. Radi se o veoma kompleksnim pitanjima naše ukupne egzistencije.

Možda u prvi mah izbija govor koji se fokusira na imamsko-mualimsku službu, ali to je samo ono što se prvo pojavljuje, pa naš pogled najviše zadržavamo na tom problemu. Ono što se dalje nazire jesu oni kojima imame, hatibe i mualime šaljemo. Ustvari, oni su u našem fokusu.

Tokom vremena, promijenila se naša percepcija medresa, koje su postale škole za opće, a ne za fokusirano stručno islamsko obrazovanje. Fakulteti su zauzeli centralno mjesto ne samo za obrazovanje imamsko-mualimskog kadra već i ukupnog misijskog djelovanja. S obzirom na to da živimo tu gdje živimo, da smo postali narod sa značajnom i brojnom dijasporom čije su potrebe za teološko-filozofskim učenjem drugačije, čije su kulturne i identitetske potrebe drugačije, u vremenu u kojem stičemo nova iskustva i na nas djeluju različiti kulturni i tradicijski obrasci, naša odgovornost je veća.

Naše razumijevanje svijeta je drugačije. Živa bošnjačka muslimanska tradicija i bosanski jezik najvažnija su identitetska pitanja i ona moraju doći u naš fokus. Mi raspoložemo respektabilnim ljudskim resursima, našom ulemom, ali imamo i potrebu

da se ta snaga usmjeri ka ciljevima koje smo ispred sebe postavili. Moramo se otvoriti prema drugima, jer – zatvoreni u svoje čekmedže nećemo koristiti ni sebi ni drugima.

Želja nam je da naglasimo matičnost naših fakulteta, kako bi oni težili ka izvrsnosti u svom području naučavanja, s jedne strane, a, s druge strane, da integriramo ljudske potencijale na višem stadiju studiranja, na postdiplomskom studiju. Dosadašnji razgovori su veoma ohrabrujući. Postoji otvoren dijalog akademske zajednice i Rijasetu, razmjenjujemo vizije, nadanja i strahove. Moramo čuti jedni druge i prilagoditi se vremenu koje dolazi. Oni koji se prilagode imaju veće šanse da prežive novo vrijeme i nove izazove.

NOVI MUALLIM: Savremeni svijet zahtijeva stalnu reinterpetaciju tradicije kroz, kako ste i Vi kazali, hermeneutičko-kritički dijalog, da bi se islamska misao prilagodila dinamičnom društvenom i kulturnom okruženju. Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini predstavlja jedinstven spoj tradicionalnih vrijednosti i modernog pristupa u kojem leži, moglo bi se kazati, potencijal za dinamičan razvoj. Koje institucionalne promjene vidite ključnima za realizaciju navedenog dijaloga – kako u obrazovnim institucijama, tako i u širem društvenom kontekstu?

KAVAZOVIĆ: Tradicija je živi, a ne okamenjeni organizam našeg duhovnog bića. Ona se uvijek iznova rađa u reinterpetaciji narodnog bića, svoje duhovne podloge na kojoj je nastala. Historijsko iskustvo jednog naroda, sačuvano u jezičkim oblicima pamtćenja, čini ga povezanim s prošlim vremenima, a u isti mah drži sposobnim za nova propitivanja njegove duhovnosti u različitim kulturnim obrascima. Teologija i filozofija jesu one discipline koje naše duhovno biće sagledavaju između dvaju vremenskih kamenova, od kojih je jedan čvrsto vezan za osovinu trajanja (istina) i drugi koji se kreće oko svoje osovine slobodnog mišljenja (sumnja). Moramo biti sposobni da slobodno vjerujemo, a da sumnjamo na naučni

način, po jasno utvrđenim kriterijima koje nauka postavlja. Obrazovne institucije ne bi smjele nuditi gotove istine, to je polje vjere, one bi morale vršiti istraživanja i uvijek iznova ta istraživanja držati otvorenim za propitivanja.

NOVI MUALLIM: Muslimani u Evropi, uključujući i dijasporu iz Bosne i Hercegovine, suočavaju se s nizom izazova: očuvanje identiteta, integracija u novim društveno-političkim okvirima, te borba protiv islamofobije i marginalizacije. Istovremeno, evropski muslimani sve više traže vlastiti glas u globalnom islamskom diskursu. Kakvu ulogu Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini može odigrati u pružanju intelektualne i institucionalne podrške muslimanima u Evropi?

KAVAZOVIĆ: Naše iskustvo islama na ovim prostorima i naša interpretativna tradicija koja je nastala i ostala otvorena u dijalogu s drugima može biti od velike koristi drugim muslimanima u Evropi. I mi i drugi moramo prihvatiti činjenicu da svi jedni s drugima moramo računati. Naravno, bit će na ovom našem zajedničkom putu još puno izazova i nerazumijevanja, ali to nas ne treba obeshrabriti. Prihvatanje će biti teško, kao što uvijek jeste, ali benefiti će biti veći. Oni nikada ne dolaze bez truda, poteškoća i nerazumijevanja, pa i konflikta.

Ukoliko muslimanski um i duh ostanu otvoreni, kao što su i bili, ne trebamo strahovati. Umjesto straha trebamo se brinuti o sebi i truditi se da svijet učinimo boljim. Duh Evrope je nestalan, to je vrtlog ideja i vjerovanja, u Evropi svi imaju šansu, samo je trebaju prepoznati i htjeti ostvariti. Valja nam prihvatiti da je naš identitet pod stalnim čekićem vremena, a vrijeme uvijek iznova kuje. Ne trebamo se toga bojati: od naše kakvoće i tvrdoće zavisit će i naš identitet, nećemo se tome moći oduprijeti.

NOVI MUALLIM: Časopis *Novi Muallim* dugi niz godina djeluje i kao platforma za intelektualni i akademski dijalog. U vremenu brzih društvenih promjena i globalizacije, intelektualna

elita Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini ima ključnu odgovornost u oblikovanju mišljenja, borbi protiv stereotipa i očuvanju islamskih vrijednosti. Kako vidite ulogu intelektualaca i medija Islamske zajednice u ovom procesu?

KAVAZOVIĆ: *Novi Muallim* je dao veliki doprinos u oblikovanju savremenog islamskog mišljenja u Bosni i Hercegovini i razvijanju kulture dijaloga u ispoljavanju različitih teološko-filozofskih pogleda, kako onih iz naše prošlosti, tako i iz sadašnjosti. Ključna uloga u tome će i dalje biti na našoj ulemi. Danas se u javnom prostoru pojavljuje više vrsta narativa o islamu i njegovom naslijeđu, od kojih je najprisutniji onaj populističko-glorifikatorski kojim se pokušavaju zadovoljiti instant potrebe za religijom. S druge strane, akademski pristup je onaj koji dublje promišlja potrebe svijeta i prilazi im s naučne strane. Naši alimi ne smiju se pokolebati. Prisustvo prvih je proizvod vremena. To je naučavanje, ako ga tako mogu nazvati, koje liči na svíce u mraku, a znanje koje nudi intelektualac, alim, poput je svjetlosti koja stalno obasjava, nevezano za vrijeme i mjesto. Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini, njena ulema i mediji koji djeluju unutar nje, moraju ostati posvećeni naučnoj, a ne populističkoj interpretaciji islama.

NOVI MUALLIM: S obzirom na kontekst, s Vaše tačke gledišta, kao reisu-uleme, kakvu Islamsku zajednicu zamišljate u narednih 25 godina? Koji su strateški pravci razvoja koje smatrate nužnima kako bi Zajednica ostala relevantna u vjerskom, obrazovnom i društvenom smislu?

KAVAZOVIĆ: Teško je s ove distance bilo šta postojanije reći, odnosno predviđati. Islamska zajednica će, vjerujem, ostati postojana u svom vjerskom naučavanju i vrijednostima za koje se zalagala tokom svog trajanja. Prilagodbi mora biti, one su nužne, zahtjevu vremena niko se ne može oduprijeti. Vjerujem da će oni koji budu vodili Islamsku zajednicu u Bosni i Hercegovini i njome upravljali imati na

umu dvije važne činjenice, koje su i do sada svima nama bile vodilje. Prva je da smo zajednica vjernika muslimana, a druga je da je to institucija koju je uspostavio naš narod, koja je iznikla iz njegovog bića i potrebe i ona mora ostati vezana za svoj narod, služiti mu i služiti Bogu. Temelj te zajednice jeste vjerovanje i naučavanje istina vjere na vrelima Kur'ana i suneta i povjerenje njenih članova u interpretativne napore njene uleme u vremenu i na prostoru na kojem žive. Njena osnovna područja za djelovanje su ona zbog kojih je i nastala: vjerska, edukativna i vakufska pitanja. Ova područja su međusobno povezana, ovise jedno o drugom. Temelji na kojima počiva naše vjersko-moralno biće izviru iz naše individualne duhovne snage, naše svijesti o zajedništvu i solidarnosti u džematu, naše pripadnosti ummetu i vjere u dobrotu ljudi i naše zajedničke

sudbine i odgovornosti za svijet u kojem živimo. Vjerujem da će Zajednica razvijati različite mehanizme da postigne svoje primarne ciljeve u organima koje bude uspostavljala i zavodima i ustanovama koje joj budu potrebne.

NOVI MUALLIM: Svaki jubilej nosi priliku za refleksiju i novu inspiraciju. Tradicija časopisa *Novi Muallim* svjedoči o važnosti znanja, dijaloga i posvećenosti. Koja je Vaša poruka povodom ovog jubileja, posebno mladim intelektualcima i službenicima Islamske zajednice, kako bi nastavili graditi na temeljima koje su postavili njihovi prethodnici?

KAVAZOVIĆ: Upravo bih to želio naglasiti: "Nisu isti oni koji znaju i oni koji ne znaju"; "Onaj kome je data mudrost, dato mu je mnogo dobro". Kur'an tako govori. Povijest ljudskog roda jeste, između ostalog,

i povijest razmjene znanja i dobara. Ljudi su se neprestano kretali, usvajali znanja, korigirali ih i stjecali nova. Trebamo ostati otvoreni za ljudsko znanje, za njegove glavne tokove i iskustvo. Mladima mogu poručiti samo da se nastave kretati, a da im jedini kriterij bude vrednovanje i ispitivanje onoga do čega su došli njihovi prethodnici, u cilju unapređenja, a ne rušenja. Za svaki novi projekt kojeg poduzimamo važni su: osnova s koje krećemo; priprema i pretpostavke; poznavanje okolnosti u kojima nešto poduzimamo; ono šta bi nam moglo biti saveznik, a šta prepreka; i volja da to ostvarimo. Kod čovjeka ništa ne nastaje ni iz čega, uvijek postoji ono što je prethodilo nama i našem znanju. Upoznajmo to, nadogradimo i proširimo, a tamo gdje treba udariti nove temelje, ne oklijevajmo da to učinimo.

الموجز

عِلْمُ الْعَالَمِ نَوْرٌ دَائِمٌ الْإِضَاءَةُ، بَعْضُ النَّظَرِ عَنِ الزَّمَانِ وَالْمَكَانِ

سنادا طاهروفيتش

في هذا الحوار الذي أجري بمناسبة صدور العدد المائة من مجلة "المعلم الجديد"، بنوه فضيلة الشيخ حسين كفازوفيتش، رئيس العلماء والمفتي العام، بدور مجلة "المعلم الجديد" في الحفاظ على الفكر الإسلامي، ودعم التعليم المعاصر، والتواصل مع الاتجاهات الفكرية العالمية. ويتناول أيضا إصلاح المؤسسات التعليمية التابعة للمشيخة الإسلامية، وتكثيف البرامج مع احتياجات المجتمع الحديث، كما يتحدث عن التحديات النوعية التي تواجه الشتات المسلم، مثل الحفاظ على الهوية ومكافحة الإسلاموفوبيا. ويؤكد بشكل خاص على أهمية التفكير النقدي في التراث والتطوير الفكري المستمر.

الكلمات الرئيسية: مجلة المعلم الجديد، الفكر الإسلامي، التعليم، الإصلاح، الأئمة، التحديات المعاصرة، الشتات، التراث.

Summary

THE WISDOM OF AN 'ALIM IS THE LIGHT THAT SHINES BRIGHT, REGARDLESS OF THE TIME AND PLACE

In our talk with reis-ul-alama Dr. Husein Kavazović at the occasion of the 100th issue of *Novi Muallim*, he stressed the role this journal has in preserving Islamic thought, its contribution to contemporary education, and its determination to keep pace with global intellectual trends. He also reflected on the reform of the Islamic community's educational institutions and adjusting their programs in accordance with the requirements of modern society. He further spoke of the challenges facing the Muslim diaspora, such as preserving the identity and the struggle against Islamophobia. He particularly emphasised here the significance of critical evaluation of the tradition and the need for persistent and continuous intellectual improvement.

Keywords: *Novi Muallim*, Islamic thought, education, reform, imams, challenges of the contemporary time, diaspora, tradition